

Coperta: Ionel Cârdea

ACADEMIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA
Secțiunea de științe istorice și arheologice

MUZEUL BRĂILEI
„CAROL I”

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Studii de istorie / ed.: Constantin Bușe, Ionel Cârdea. - Brăila :

Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2012-
vol.

ISBN 978-606-654-001-8

Vol. 4. - 2015. - ISBN 978-606-654-138-1

I. Bușe, Constantin (ed.)

II. Cârdea, Ionel (ed.)

94(100)

Foto coperta 1: Muza Clio, copie romană a statuii grecești,
Muzeul Ermitaj, Sankt Petersburg.

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate Muzeului
Brăilei „Carol I”, Editura Istros.

ISBN: 978-606-654-001-8

ISBN: 978-606-654-138-1

STUDII DE ISTORIE

IV

EDITORI:

CONSTANTIN BUȘE, IONEL CÂNDEA

MUZEUL BRĂILEI
„CAROL I”

EDITURA ISTROS

BRĂILA, 2015

CUPRINS

ISTORIE NAȚIONALĂ, ISTORIE EUROPEANĂ, ISTORIE UNIVERSALĂ

VIORTEL CRUCEANU, <i>Germania: o glorie colonială trecătoare...</i>	3
IONUȚ COJOCARU, <i>Relațiile româno-turce în spațiul balcanic...</i>	15
IOANA ELENA SECU, <i>Conștiința mesianică rusă în politica externă sovietică. Imperiul lui Stalin între nevoia de securitate și nevoia de supremație (1925-1941) (I)...</i>	41
MIRCEA TĂNASE, <i>Relații româno-sovietice sub cupola parașutei...</i>	75
MARIUS - ADRIAN NICOARĂ, <i>Activitatea desfășurată de forțele aeriene regale române pe timpul evacuării trupelor germano - române din Crimeea (15 aprilie - 12 mai 1944)...</i>	85
MIRCEA TĂNASE, <i>70 de ani de la luptele parașutiștilor militari români pentru apărarea părții de nord a Bucureștiului...</i>	107
ALIN MATEI, <i>Problema iraniană și conferința tripartită de la Moscova (decembrie 1945)...</i>	125
CORINA GĂZDOIU, <i>Discursul lui Stalin din 1946. Reconstrucție națională sau Războiul Rece?...</i>	153
ION IVAȘCU, <i>Rezistența țăranilor din raionul Slatina la cote și colectivizare...</i>	161
FLORIN FUGARU, <i>Les agents diplomatiques français et les relations politiques entre la Yougoslavie et l'Autriche 1945 - 1947...</i>	181
GABRIEL STELIAN MANEA, <i>Între ruptură și reluarea contactelor - un drum parcurs în două sensuri. Relațiile româno-americeane în primele două decenii postbelice. 1947-1964...</i>	189
MIHAELA MUSTĂȚEA, <i>Chestiunea minereului de fier algerian în cadrul negocierilor pentru planul Schuman (Paris, iunie 1950 - aprilie 1951)...</i>	207
RADU TUDORANCEA, <i>Romania's Cold War. The Issue of „Fraternal Support” during the Korean War (Case-Study: People's Republic of Romania 1950-1953)...</i>	229

RADU TUDORANCEA, <i>Ipostazele „ajutorului frățesc”. RPR, China Populară și războiul din Coreea (1950-1953)...</i>	259
LIVIA-ANDREEA PĂTRU, <i>Revoluția din Ungaria și impactul său asupra României...</i>	263
ANDREEA-IULIANA BĂDILĂ, <i>Implicarea României în soluționarea tensiunilor din Indochina, din perspectivă diplomatică...</i>	273
ANDRADA BĂLAN, <i>„Moștenirea lui Franco” criza globală a franchismului târziu și incidența sa în planul politicii externe (1973-1975) a Spaniei...</i>	293
IULIAN TOADER, <i>Percepții românești asupra obiectivelor politicii externe americane în negocierea Acordurilor de la Helsinki (1973-1975)...</i>	315
VALENTIN MUNTEANU, <i>3 zile de august. Procesul decizional al administrației Johnson în timpul crizei din Golful Tonkin...</i>	327
LAURENȚIU-CRISTIAN DUMITRU, <i>Comunismul național și evoluția organismului militar românesc (1968-1989). De la „armata democrat-populară” la „războiul întregului popor”...</i>	341
TIBERIU TĂNASE, <i>Puncte de vedere privind încercări de adaptare și menținere a URSS. Extrase din rapoartele KGB (1985-1989)...</i>	363
FLORI BALĂNESCU, ALEXANDRU-MURAD MIRONOV, <i>Radio Europa Liberă...</i>	373
MARINA PENCIU, <i>Scenarii și implicații ale lărgirii NATO din 2004...</i>	385
IOAN CODRUȚ LUCINESCU, <i>Considerații privind evoluția Georgiei în meniul securității naționale, după conflictul din august 2008...</i>	399
VLAD HOGEA, <i>Evoluția teoriei politice a integrării europene...</i>	411
MĂDĂLINA VIRGINIA ANTONESCU, <i>Neo-colonialismul în ordinea globalistă: amenințare la adresa securității statelor mici și mijlocii...</i>	423

POLITICĂ ȘI RELIGIE. RELIGIE ȘI POLITICĂ

MARIUS OANȚĂ, <i>Situația canonică din arhidieceza romano-catolică de București. Noi interpretări privind „starea de necesitate” (1951-1984)...</i>	453
---	-----

CRISTINA PREUTU, *Religie și politică în regimul comunist. Practici religioase în perioada conducerii lui Nicolae Ceaușescu...* 467

BASARABIA PĂMÂNT ROMÂNESC

ION GIURCA, CIPRIAN ANTONIO NICOARĂ, *Disputa pentru spațiul dintre Prut și Nistru până la începutul secolului al IX-lea*..... 485

CORNELIU-MIHAIL LUNGU, *1859 – etapă a procesului de unificare și reformare a societății românești*..... 503

CONSTANTIN BURAC, *Un manuscris inedit privitor la începuturile modernizării administrativ-teritoriale ale Moldovei*... 509

MARIUS-LIVIU PETRE, *Atitudinea Italiei față de unirea Basarabiei cu România (1920-1927)*..... 527

JIPA ROTARU, *Basarabia, parte integrantă a patrimoniului național românesc. Aripile românești în slujba reîntregirii naționale din 1941*..... 549

DORIN CIMPOEȘU, *Instituția prezidențială la românii basarabeni*..... 569

PERSONALIA

ROXANA GHERGHE, *Powers separation in the Ion Câmpineanu's constitutional project*..... 585

IOAN SCURTU, *Bogdan Petriceicu Hasdeu – director general al Arhivelor Statului din România*..... 597

SIME PIROTICI, *Iorga versus Iorga. Opinii contradictorii despre sârbi în 1908 (studiu de caz)*..... 605

GEORGE G. POTRA, *„Operațiunea Marys“ Aducerea în România a documentelor Titulescu aflate în Franța, în posesia lui Marys Nenișor*..... 629

ALIN SPÂNU, *Octavian Codru Tăslăuanu, un analist politic de anvergură (1914)*..... 647

MIHAI SORIN RĂDULESCU, *Arhitectul Grigore Călinescu și contribuția sa la arhitectura spitalelor*..... 653

ÎNVĂȚĂMÂNT ȘI CULTURĂ

CEZAR AVRAM, MIHAELA BĂRBIERU, ROXANA RADU, *Aspecte privind începuturile învățământului românesc în satele din Oltenia*..... 671

GEORGIANA MEDREA, *Cartea franceză în România interbelică*..... 685

ALEXANDRU-MURAD MIRONOV, *Istoria Universității din București la începutul regimurilor dictatoriale, 1938-1944*..... 695

MINORITĂȚI ÎN EUROPA

STOICA LASCU, *Les aroumaines il y a 110 ans : vie économique et affrontements sur l'affirmation d'identité nationale*..... 729

IULIA – CLAUDIA MUSTĂȚEA, *“The Invaders” Versus “The Invaded” Or “The Others”*..... 797

VARIA

DUMITRU MAZILU, *Istoria confirmă că ocrotirea sănătății a fost o preocupare prioritară a comunității umane. putem accepta, oare, ca sănătatea – dintr-o prioritate națională – să fie transformată într-o „afacere privată” și să devină chiar o marfă?*..... 821

SITUAȚIA CANONICĂ DIN ARHIDIECEZA ROMANO-CATOLICĂ DE BUCUREȘTI. NOI INTERPRETĂRI PRIVIND „STAREA DE NECESITATE”* (1951-1984)

MARIUS OANȚĂ

ISTORIE NAȚIONALĂ,
ISTORIE EUROPEANĂ,
ISTORIE UNIVERSALĂ

Cuvinte cheie: Pius al XII-lea, Arhidieceză, arhiepiscop, ordinarius, canoane
Abstract. Prezentul studiu reprezintă o încercare de sistematizare, revizuire și restituire a problematicii „stării de necesitate”, autorul folosind sursele edite analizate într-o interpretare diferită de cea vehiculată de cercetători ai istoriei ecleziastice recente. Situația canonică a ordinarilor substituiți legitimi, precum și a celor intruși, primii acționând în strânsă legătură cu Roma, iar ceilalți, obligați a îndeplini diverse oficii sau funcțiuni sub amenințarea forței. Perioada tratată este cuprinsă între 1951-1984, respectiv intervalul în care situația de necesitate, traversată de către Biserică, impunea numirea unei ierarhii paralele, și, totodată, momentul în care amestecul decidenților de la București în problemele cultului catolic determina numirea unei elite clericale neimplicate politic. În cuprinsul demersului nostru încercăm să identificăm persoanele care au deținut funcții recunoscute de către Sfântul Scaun, drept consecință a încarcerării episcopului auxiliar de București, Monseniorul Joseph Schubert, singurul care putea admite transmiterea, în virtutea succesiunii apostolice, conducerii Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București. În cuprinsul lucrării vom încerca să enunțăm și să reunim documente inserate în spațiu și timp, cuprinse în noi abordări contemporane, într-o tentativă de sinteză, de sine stătătoare, denotând un primat conceptual – ne folosesc cu situația legitimă a Diocezei în dezbateră.

Repere privind Jurisdicția canonică în istoriografia românească

Atât jurisdicția canonică legitimă, cât și cea intrusă, aservită regimului comunist, au fost intens dezbătute în istoriografia românească post-decembristă. Studiile de pionierat ale lui Ovidiu Bozgan¹, Emanuel Cosmovici², ori William Totok³ au creionat starea canonică a

* Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca, e-mail: mariusu1981@yahoo.com.

¹ Ovidiu Bozgan, *Cronica unui eșec previzibil. România și Sfântul Scaun în epoca pontificatului lui Paul al VI-lea (1963-1978)*, București, Ed. Curtea Veche, 2004.

² Horia Cosmovici, *Monseniorul. Amintiri și documente din viața Monseniorului Ghika în România, Tîrgu Lăpuș*, Ed. Galaxia Gutenberg, 2011.

³ William Totok, *Episcopul, Hitler și Securitatea*, Iași, Ed. Polirom, 2008.

Arhidiecezei Romano-Catolice de București, într-un context amplu, în antiteză cu situația celorlalte dieceze catolice, suprimate de către autorități. Pentru a recompune tabloul referențial, incomplet conturat în strânsă dependență de penuria izvoarelor istorice primare în cazul celor trei semnatori menționați, clericii Remus-Mircea Birtz⁴ și György Jakubinyi⁵ au introdus în discursul profesat canonicitatea succesiunii apostolice ca model de analiză, propriu Bisericii Catolice. În felul acesta, dezbateră a căpătat mai multă substanță, rigoare și precizie, completând vidul informațional acceptat de către oficialități, respectiv documentări culese de către Împuterniciții raionali și regionali, precum și prin rețeaua informativă creată în mediul clericilor catolici, profitând de răstimpul confuziei preoților cuprinși în diecează⁶.

Arhivele laice, care oferă date despre situația Bisericii Romei, pot favoriza descurajarea unor date istorice lacunare, pe care nu se poate fundamenta, în niciuna dintre țările satelite Uniunii Sovietice, un studiu elaborat destinat înțelegerii funcționării jurisdicției canonice în aria protejată de către „Cortina de Fier”. În spațiul continental, situația de necesitate a Bisericilor particulare a impus reșezarea normelor canonice, dar nu și declararea caducității celor anterioare instituirii acestei stări de fapt. Codul de Drept Canonic Roman (denumit: *Codex Juris Canonici*), aplicabil din 1917, a fost completat cu dispozițiile decretului Papei Pius al XII-lea⁷, din 26 iunie 1948, denumit *De Nominatione Substitutoorum* și a

„constituit temeiul canonic pentru consacrarea episcopilor clandestini în țările din spatele Cortinei de Fier; ca și candidați predilecți li se sugera ierarhilor rezidențiali să opteze pentru rectorii academiilor de teologie (seminariilor majore), aceștia prezentând garanții sporite în ceea ce privește erudiția teologică și cunoașterea preoților”⁸. Atunci însă când, în lipsa episcopilor, diecezele catolice nu puteau fi conduse de către episcopi titulari, „ad personam”, ori coadjutori, trebuiau numiți preoți clandestini, cu o înaltă ținută morală, la conducerea episcopiilor, în scopul deblocării scaunului episcopal „împiedicat”. Aceștia erau numiți, potrivit normelor Bisericii Catolice, *ordinarii substituiți*, și îi înlocuiau pe episcopii rezidenți locali⁹.

Instituții concurente. Evoluția sistemului normativ în Biserica Catolică (perioada regimurilor comuniste)

La 2 februarie 1947, Papa Pius al XII-lea, edicta Constituția Apostolică, „Provida Mater Ecclesia”, prin care îndemna toți preoții, precum și întreaga Biserică Catolică, la o „disciplină canonică”, bazată pe tradițiile evanghelice, în timpurile grele traversate¹⁰. Această Constituție era adresată în special institutelor de viață consacrată, cu precădere celor din spațiul estic, care urmau să pregătească aspiranții la ordinele sacre – viitorii preoți, și care urmau să facă opoziție regimului totalitar. Cu această ocazie, Suveranul Pontif pregătea terenul pentru viitorul cadru juridic ce avea să fie pus în practică în spațiul „Cortinei de Fier”. La 29 iunie 1948, Suveranul Pontif, informat de situația Bisericilor particulare, emitea Decretul *De Nominatione Substitutoorum*, urmat la 29 iulie 1948 de instrucțiunile de aplicare¹¹. La 1 septembrie 1951, Papa Pius al XII-lea a inițiat o serie de Scrisori Apostolice cu referire la statele din sfera de influență sovietică, prin care îndemna pe păstorii sufletești și deopotrivă credincioșii încredințați grijii lor, să reziste la presiunile survenite din

⁴ Remus-Mircea Birtz; Manfred Kierein, *Câteva succesiuni apostolice catolice din România*, Cluj-Napoca, Ed. Napoca Star, 2011. Importante în structurarea temei sunt succesiunile prezentate la p. 79-81.

⁵ Jakubinyi György, *Româniai katolikus, erdélyi protestáns és izraelita archontológial/Arhontologie religioasă catolică, protestantă și izraelită din Ardeal*, Alba Iulia, 1998.

⁶ Este de notorietate faptul că, în jurul clericilor catolici au fost create adevărate rețele informative, cu scopul de a depista cine sunt cei care dețin jurisdicția canonică, dar și pentru a anihila întreaga ierarhie superioară a Bisericii Catolice din Muntenia.

⁷ Pius al XII-lea, laic Giuseppe Eugenio Pacelli, a fost Papă al Romei între 1939-1958. Licențiat în drept canonic și civil al Universității Apollinaris, tânărul „alumn” și-a dedicat viața muncii pastorale și studiului profesional. La solicitarea cardinalului Mariano Rampolla, a intrat în Secretariatul de Stat al Sfântului Scaun, fiind însărcinat cu recodificarea dreptului canonic. La momentul alegerii sale, în funcția de Suveran Pontif, Pius al XII-lea cunoștea bine normele de drept canonic, precum și cele subsecvente, la elaborarea cărora participase în calitate de expert. Pacelli a activat întreaga-i viață, ca diplomat de carieră, în cadrul Secretariatului de Stat al Vaticanului, participând la negocierile „Reichskonkordat”-ului din 1933. A condamnat atât practicile de epurare etnică, la care s-a dat de-al Treilea Reich, cât și bolșevismul, a cărui retorică de

epurare stalinistă coincidea arhietipului german de damnare a celor care nu se manifestau în consonanță cu guvernului nazist. Vezi spre exemplu: Ronald J. Rychlak, „*Cardinal Stephinac, Pope Pius XII, and The Roman Catholic Church during The Second World War*”, în: „*The Catholic Social Review*”, XIV, 2009, p. 367-383.

⁸ Mircea Birtz; Manfred Kierein, *Alte fărâme din prescra prigoanei (1948-1989)*, Cluj-Napoca, Ed. Napoca Star, 2010, p. 11.

⁹ Mircea Birtz; Manfred Kierein, 2010, p. 11.

¹⁰ *Acta Apostolicae Sedis* [în continuare: AAS], annus XXXIX, series II, vol. XIV, Typis Polyglottis Vaticanis, Acta PII/PP.XX, *Constituția Apostolică „Provida Mater Ecclesia”*, 2 februarie 1947, I., p. 114-129.

¹¹ Mircea Birtz; Manfred Kierein, 2011, p. 282.

exterior. Prima dintre aceste „epistole”, transmisă radiofonic, prin intermediul oficiosului Bisericii, „Radio Vatican”, era denumită „Um Iam”, adresată fiind episcopatului polonez¹². După aproape două luni, la 28 octombrie 1951, vorbind despre „situația dureroasă” în care funcționa Biserica Romano-Catolică din Cehoslovacia, același episcop al Romei, se adresa episcopatului cehoslovac aflat în clandestinitate, și greu încercat în urma arestării episcopilor rezidenți, prin intermediul Scrisorii Apostolice „Impensio Caritate”¹³. La 27 martie 1952, Papa Pius al XII-lea, cunoscând teroarea la care a fost supusă Biserica Romei în România, a transmis, prin intermediul prin intermediul acelorași unde radio, Scrisoarea Apostolică „Veritatem facientes in charitate – ținând adevărul în iubire”, prin care, îndemna pe catolicii țară să reziste împotriva celor care doresc a „reduce Biserica la sclavie, știind bine că dacă religia este oprimată sau suprimată, înseși temeliiile societății se clatină, iar cetățenii nu pot ajunge la o adevărată prosperitate și fericire”¹⁴. Cu prilejul definirii solemne a dogmei „Ridicării cu Trupul și Sufletul la cer a Fecioarei Maria”¹⁵, la 7 iulie 1952, Pius al XII-lea încredințează cuprinsului acesteia întregului popor al Uniunii Sovietice, prin intermediul Scrisorii Apostolice „Sacro Vergente Anno”¹⁶. Tot cu această ocazie, Sfântul Părinte i-a consacrat pe toți credincioșii de pe teritoriul Rusiei sovietice „Inimii Neprihănite a Mariei”, chemând la „o libertate justă” și fără îngrădiri. Ultima dintre Scrisorile Apostolice, prin care, Suveranul Pontif se adresase credincioșilor catolici din spațiul de influență sovietic a fost denumită „Dum Maerenti Animo”. Aceasta marca împlinirea a 500 de ani de la Cruciada de rugăciune împotriva

¹² AAS, annus XXXXIII, series II, vol. XVIII, Typis Polyglottis Vaticanis, Acta PII/PP.XX, Pius al XII-lea, *Scrisoarea Apostolică „Cum iam”*, 1 septembrie 1951, p. 775-777.

¹³ AAS, annus XXXXIII, series II, vol. XVIII, Typis Polyglottis Vaticanis, Acta PII/PP.XX, Pius al XII-lea Pius al XII-lea, *Scrisoarea Apostolică „Impensio Caritate”*, 28 octombrie 1951, p. 768-772.

¹⁴ AAS, annus XXXXIV, series II, vol. XIX, Polyglottis Vaticanis, Acta PII/PP.XX, *Scrisoarea Apostolică „Veritatem... facientes in charitate”*, 27 martie 1952, p. 249-253; „Suflet Românesc. Revistă de cultură creștină”, Roma, IV, nr. 1, ianuarie-martie 1952, p. 1-8.

¹⁵ Dogma de credință este definită conform Conciliului Tridentin, sess. 6, c. 14.

¹⁶ AAS, annus XXXXIV, series II, vol. XIX, Polyglottis Vaticanis, Acta PII/PP.XX, *Scrisoarea Apostolică „Sacro Vergente Anno”*, 7 iulie 1952, p. 505-511.

perului Otoman, care, asemenea Uniunii Sovietice, devenise o nenințare pentru întreaga Europă orientală a anului 1456¹⁷.

Jurisdicția „intrusă” și cea „legitimă” a Scaunului metropolitan de București (1951-1984)

La 17 februarie 1951, după arestarea episcopului clandestin Joseph Schubert¹⁸, care mai îndeplinea și oficiul de paroh al Catedralei „Sfântul Iosif” din București, guvernul Petru Groza a mizat pe starea de confuzie a clericilor romano-catolici din Arhidieceza Romano-Catolică de București, generată de întemnițarea unicului jurisdicționabil recunoscut „de facto” către Sfântul Scaun pentru a impune o ierarhie proprie. La numai 5 zile listanță, la 22 februarie 1951, fusese eliberat din detenție canonicul Stanislau Traian Jovanelli¹⁹, cu obligația survenită din partea Securității

¹⁷ AAS, annus XXXXVIII, series II, vol. XXIII, Polyglottis Vaticanis, Acta PII/PP.XX, Pius al XII-lea, *Scrisoarea Apostolică „Dum Maerenti Animo”*, 29 iunie 1956, p. 649-654.

¹⁸ S-a născut la București, într-o familie de naționalitate germană, la 6 iulie 1890. A absolvit cursurile școlii reale a Fraților Școlilor Creștine din București (1902-1906), Gimnaziul din Engelsburg al Ordinului Benedictinilor din Elveția (1910-1912) și cursurile superioare ale Facultății de Teologie din cadrul Universității din Innsbruck, Austria (1912-1916). La 15 iulie 1916, a fost hirotonit preot, la Innsbruck, deservind o parohie din Lucerna-Elveția. După revenirea în țară, a fost numit vicar parohial la Catedrala „Sfântul Iosif” din București (septembrie 1918-septembrie 1919). La 15 septembrie 1919, este numit de către arhiepiscopul-mitropolit Raymund Netzhammer, paroh al comunității catolice din Popești-Leordeni. Șase zile mai târziu, printr-o Liturghie pontificală, același superior îl instalează în noul oficiu. Prin acest gest de grațitudine, cum avea să menționeze arhiepiscopul Netzhammer în propriul jurnal, după îndelungi disensiuni între membrii comunității și preoții care au condus anterior parohia, acesta vroia să își exprime „extrema bunăvoință”. Ca paroh, în cei cinci ani cât s-a aflat la conducerea parohiei Popești-Leordeni, preotul Joseph Schubert a întreprins numeroase activități edilitare, administrative și pastorale. În scurta sa administrație, a restaurat integral biserica parohială, cu concursul firmei „Fantoli-Hoeflich”, pictura interioară, precum și absida, la care a adăugat două sacristii. În perioada petrecută la Popești-Leordeni, parohul Schubert a împrejmuț curtea bisericii parohiale și cimitirul parohial, a înzestrat biserica cu o statuie a Sfintei Fecioare Maria, cu o icoană mare a Sfântului Anton, precum și cu un altar lateral al Sfântului Iosif, opera meșterilor „Bittenbinder” din Timișoara. După intervenții la ministrul agriculturii, Constantin Garoflid, Prelatul a obținut un teren de două hectare, atât pentru biserică, cât și pentru amenajarea unui nou cimitir. Realizările sale au fost aduse la cunoștința cardinalului Gasparri. (Cf. Danuț Doboș, „Parohia Romano-Catolică Popești-Leordeni (sfârșitul sec. al XIX-lea-sec. al XX-lea)”, în: *Catolicii din Popești-Leordeni. Istorie și credință*, București, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, 2007, p. 67-71).

¹⁹ Născut la 06/18 decembrie 1890, la Turnu Severin, canonicul Stanislau Traian Jovanelli, a fost fiul lui Nicolae Jovanelli și al Terezei, născută Filakanevo. Tatăl său, de

de a participa la reuniunea de la Ploiești a Capitulului Catedral, din 4

origine italiană, era originar dintr-o familie din Bergamasco, Italia, fiind născut la Schela Cladovei. Antecesorii săi s-au stabilit în Transilvania, parte a Imperiului Austro-Ungar, în timpul războaielor napoleoniene. La scurt timp, părinții săi părăsesc Schela Cladovei și se mută la Turnu Severin, unde tânărul lor fiu urmează cursurile școlii primare locale (1898-1903). În 1904, primește Sacramentul Confirmațiunii în catedrala „Sfântul Iosif” din București. După absolvirea cursurilor primare, este admis să-și continue studiile la Seminarul „Sfântul Duh” din București (1903-1910). La finalul ciclului de filosofie este admis la Colegiul „De Propaganda Fide” din Roma (1910-1914). La 23 iunie 1914 și-a finalizat studiile printr-o teză de doctorat. Este hirotonit preot la 6 iunie 1914, în Basilica „San Giovanni in Laterano” din Roma, prin impunerea mâinilor cardinalului Pompiliu. După reîntoarcerea în țară, a activat ca preot capelan la Craiova îndeplinind, totodată, și funcția de profesor la Școala Reală a Parohiei Craiova (1914-1917). În luna august a anului 1917, este numit director „ad interim” al Convictului „Sfântul Andrei” din București, precum și al școlilor primare și secundare omonime (august 1917-februarie 1918). După perioada interimatului, va activa ca preot cooperant și profesor al școlii arhiepiscopale din Craiova (februarie 1918–septembrie 1919). În anul 1919, revine la București ca paroh la „Bărăția” (septembrie 1919–septembrie 1927). Pe lângă activitatea pastorală, a mai îndeplinit următoarele funcții: director al Seminarului „Sfântul Duh” din București (1927-1929), secretar arhiepiscopal (1929-1932), secretar consistorial (1929-...), profesor la Academia de Teologie „Sfântul Duh” din București (1930-1948), econom general al Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București (1932-1949), canonic al Catedralei „Sfântul Iosif” din București (1933-1961). Canonicul Stanislau Traian Jovanelli a mai îndeplinit următoarele funcții: director al Ordinului Terțiar Franciscan, președinte al Societății Tinerilor Catolici din București, casier al Consiliului de Administrație al Cimitirului Bellu Catholic, reprezentant al Bisericii locale în Comisia Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice pentru elaborarea programei analitice de religie în vederea aplicării Legii învățământului secundar. La 1 martie 1934, din dorința expresă a Papei, canonicul Stanislau Traian Jovanelli a devenit camelier supranumerar, dobândind și titlul de Monsenior. Deși un personaj controversat, Jovanelli a fost reținut de către autoritățile comuniste la 21 decembrie 1949, și deferit Tribunalului Poporului din județul Muscel și condamnat, la 9 ianuarie 1950, la 1 an și două luni închisoare corecțională, pentru încălcarea art. 3 și 6 din Decizia Ministerului Agriculturii nr. 547/1949 și Ordonanței nr. 90/1949 a Comitetului Județean Muscel, coroborat cu art. 2, lit. a) din Decretul nr. 183/1949. Din sentința care îl incrimina aflăm că: „s-a comportat ca un adevărat burghez exploatare, stând comod la București, deși știa că are sub administrare o vie mare în altă localitate, care, neîngrijită cum trebuie, scade producția planificată a țării”. Deși, avocatul apărării, Eugen Diacenco, în pledoaria susținută, a arătat că nu există probe la dosar care să confirme acuzațiile de sabotare a producției, „nemuncirea” viei de la Topoloveni și „lăsarea pe jos a recoltei de gutui”, procurorii, precum și instanța, nu au luat în considerare declarațiile martorilor apărării, care au afirmat că, în regiunea Muscelului recolta a fost compromisă parțial de o grindină abătută în luna iunie a anului 1949. (Cf. Danuț Doboș, „Din istoria Arhiepiscopiei Romano-Catolice București. Perioada ordinariilor substituți”, 1, în: „Pro Memoria”, nr. 10-11/2011-2012, pp. 288-290).

aprilie 1951, prin care urma să se aleagă un vicar capitular²⁰. Aceasta îi reunea pe toți canonicii catedralei și anume: Julius Dwucet, prepozit capitular, Gustav Müller, paroh la Popești-Leordeni, Horváth Árpád, paroh la „Bărăția”- București, respectiv pe Stanislau Traian Jovanelli, cel mai tânăr dintre canonicii capitolului catedralei²¹. Guvernul comunist nu cunoștea faptul că, potrivit codului de drept canonic roman din 1917, pentru ca un vot să fie valid și licit, persoana aleasă nu trebuia să fie confirmată în urma unui sufragiu bazat pe înșelăciune (dol) sau ca votul să fie exprimat de o persoană aflată într-o stare de „teamă gravă”²². Cu toate acestea, prin manevre și presiuni politice girate de către oficialități, la Ploiești a fost impus canonicul Traian Jovanelli, fără respectarea normelor canonice, precum și normelor speciale instituite ulterior. Toți canonicii au fost aduși forțat cu o mașină a ministrului Cultelor²³. În acest timp, în conformitate cu decretul *De Nominatione Substitutoorum*, al Papei Pius al XII-lea²⁴, jurisdicția canonică era exercitată de către clericul Jeronimos Menges, vicar parohial de Predeal. Deși subaltern al preotului Iosif Gunciu²⁵, care în fața autorităților îndeplinea oficiul de paroh de

²⁰ Horia Cosmovici, 2011, p. 99.

²¹ Danuț Doboș, 2011-2012, p. 291.

²² ****Codex Juris Canonici*, Romae, MCMXVII, Tipis Polyglottis, can. 169, §1, stipula că: „Suffragium est nullum, nisi fuerit: 1° Liberum et ideo invalidum est suffragium, si elector metu gravi aut dolo, directe vel indirecte, adactus fuerit ad eligendam certam personam aut plures disiunctive; 2° Secretum, certum, absolutum, determinatum. §2. Conditiones ante electionem suffragio appositae tanquam non adiectae censentur”.

²³ Horia Cosmovici, 2011, p. 99.

²⁴ Tempfli Imre, *Sárból és napsugárból: Pakocs Károly püspöki helynök élete és kora 1892-1966*, Budapest, 2002, p. 963-971.

²⁵ Preotul dr. Iosif Gunciu [transliterat uneori și Gonciu] s-a născut într-o familie catolică, de naționalitate bulgară, la 15 decembrie 1909, ca fiu legitim al lui Ivan și al Ivancăi, doi țărani „mijlocași” din satul Cioplea-București. După absolvirea școlii primare în satul natal, este admis la Seminarul Mic „Duhul Sfânt” din București (1922), deschis de arhiepiscopul Raymund Netzhammer (1905-1924) pentru școlarizarea viitorilor aspiranți la ordinele sacre, funcționând în sediul episcopal (azi, sediul Nunțiatului Apostolic din București). După terminarea studiilor medii, tânărul seminarist este admis la Academia Teologică omonimă, pe care o absolvă în anul 1934, fiind recomandat de arhiepiscopul Alexandru Theodor Cisar (1924-1953) să continue cursurile de specializare la prestigioasa instituție de învățământ superior „Westfälische Wilhelms Universität” din Münster. În 1937, obține doctoratul în istorie și teologie, în cadrul aceleiași instituții. După revenirea în țară este numit profesor de filosofie, istorie și drept canonic la Seminarul „Duhul Sfânt” (1937-1940), totodată îndeplinind și oficiul de notar la Tribunalul Matrimonial Arhiepiscopalean. A mai îndeplinit funcțiile de: paroh la

Sinaia, Jeronimos Menges, în calitate de *ordinarius substitut*, îi solicitase acestuia deplasarea la Ploiești²⁶. În momentul sosirii sale la fața locului, ședința luase sfârșit, toți canonicii fiind conduși acasă cu aceeași mașină cu care veniseră²⁷. La scurt timp, prin intermediul „Radio Vatican”, vicarul capitular, Traian Jovanelli a fost excomunicat. La 28 septembrie 1951, părintele Menges a primit, prin intermediul Legației Statelor Unite, un mesaj clandestin de la Roma. Corespondența privată a doamnei Jane Williams, soția unui diplomat american, conținea următorul text: „Cuvioase părinte, comunic Cuvioșiei Voastre cele ce urmează: alegerea vicarului capitular de București, care s-a ținut la Ploiești la 4 aprilie, este nulă. Conducerea Arhidiecezei este, de aceea, și mai departe încredințată Sfinției Voastre. Dacă, pentru un motiv oarecare, ați considera că nu puteți exercita această slujbă, procedați

Sinaia (1940-1951), paroh la Pitești (1951-1952; 1969-1979), paroh la Greci, jud. Tulcea (1964-1966), paroh la „Sfânta Elena” din București (1968-1969) și paroh la Constanța (1979-1986). Succedând la jurisdicția canonică, în urma arestării episcopului Joseph Schubert, după ce autoritățile comuniste aflaseră lista ordinarilor substituiți pentru Arhidieceza Romano-Catolică de București, preotul Iosif Gunciu, al treilea în ordinea succesiunii canonice, a fost arestat pentru „complicitate la crimă de înaltă trădare” și spionaj în favoarea Vaticanului (1952). Lotul care-i mai cuprindea pe Jeronimos Menges, Fericitul Vladimir Ghika, Francisc Augustin, Francisc Haider Xaveriu, a fost deferit „justiției poporului”, care l-a condamnat, prin sentința 1234/24.11.1953 a Tribunalului Militar București, la 6 ani de muncă silnică, 5 ani de degradare civică și confiscarea averii. După eliberarea din penitenciarul Aiud, în noiembrie 1958, a fost arestat pentru „activitate legionară”, iar o zi mai târziu a fost închis în penitenciarul Periprava. A fost eliberat în urma amnistiei generale din 1964, atunci când au fost eliberați toți preoții catolici din captivitatea comunistă. Pe când era preot la Greci-Maciu (jud. Tulcea) a participat, alături de preoții din alte dieceze catolice, la o întrunire de taină care privea restabilirea condițiilor în care ființa Biserica Catolică din România. În 1969, după ce episcopul Joseph Schubert a părăsit țara, i-a fost încredințată conducerea Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București. A îndeplinit funcția de *ordinarius substitut* până la consacrarea la Roma a episcopului Ioan Robu, în decembrie 1984. Pe timpul administrației sale, preotul Iosif Gunciu a susținut și organizat cursurile seminarului clandestin pentru pregătirea preoților greco-catolici din București și Banat, fiind profesor al multor generații de studenți ai acestui rit. A trecut la cele veșnice, la 21 iunie 1999, și a fost înmormântat în cimitirul de la Timișul de Sus (jud. Brașov). Părintele Iosif Gunciu va rămâne în memoria celor care l-au cunoscut ca o personalitate marcantă a Bisericii Catolice din România, un spirit ilustru, profund atașat valorilor evanghelice, slujind Biserica în timpuri nefaste, atât pentru ea, cât și pentru sine. (Cf. Marius Oanță, „Preot dr. Iosif Gunciu (1909-1999). Un bulgar la conducerea Arhidiecezei Romano-Catolice de București”, în: „Nășa Glăs”, XXIV gud., 22 (510) broj, 16-30.11.2013 gud., Timișvár, p. 2).

²⁶ Horia Cosmovici, 2011, p. 99.

²⁷ Horia Cosmovici, 2011, p. 99-100.

imediat (dacă nu ați făcut deja acest act) la numirea unui alt substitut, conform Sfințelor Canoane, alegând dintre preoții buni și capabili pe unul căruia să-i cedați conducerea Arhidiecezei, dându-i toate împuternicirile și facultățile. Noul substitut să desemneze la rândul său, îndată, pe acela care trebuie să-l urmeze, în cazul că și dânsul va fi împiedicat. Profit de această ocazie pentru a vă arăta stima cuvenită. Al Sfinției]. Voastre întru Domnul, devotat, D[omenico]. Tardini”²⁸.

La 16 ianuarie 1952, „Radio Vatican” a anunțat că alegerea lui Jovanelli este inoportună. În aceeași zi, Jovanelli își depunea oficiul în fața lui Petru Pleșca, *ordinarius substitut* de Iași. Contrar dispozițiilor decretului *De Nominatione Substituorum*, Pleșca îi ridică excomunicarea fără să țină cont că aceasta era rezervată Sfântului Scaun, cel care o dictase. La 18 noiembrie 1952, într-un climat de nesiguranță generală, pentru a anihila pe toți deținătorii jurisdicției canonice din Muntenia, autoritățile comuniste îi arestaseră pe Jeronimos Menges, Francisc Xaveriu Haider, Iosif Gunciu și Francisc Augustin. În această conjunctură, la 1 august 1953, arhiepiscopului Alexandru Theodor Cisar îi este permis a reveni din domiciliul obligatoriu, fixat la Orăștie, și a își exercita jurisdicția canonică. În felul acesta a fost anulat decretul nr. 1596 al Prezidiului Marii Adunări Naționale, din 18 septembrie 1948²⁹. Situația de acalmie a durat până la 7 ianuarie 1954, când, în condiții neelucidate până astăzi, arhiepiscopul de București a decedat în circumstanțe suspecte³⁰. Până la eliberarea din detenție a episcopului auxiliar Josef Schubert, fapt consemnat la 4 august 1964, Scaunul Metropolitan a fost vacant (*sede vacante*)³¹, situație nemaiîntâlnită de secole în trecutul diecezelor catolice din Țara Românească³². Interesându-se de starea

²⁸ Horia Cosmovici, 2011, p. 101.

²⁹ Pentru mai multe detalii privind condițiile în care este pus în „retragere” arhiepiscopul de București, vezi spre exemplu: ****Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist*, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2007, p. 141.

³⁰ *Martiri*, 2007, p. 24.

³¹ *Sede vacante* este o expresie (în latină, n.r.), folosită în Codul de Drept Canonic Roman, pentru a desemna postul vacant dintr-un scaun episcopal sau o Biserică particulară. Cf. ****Codex Juris Canonici*, can. 502, §3.

³² Anterior instituirii Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București (1883), funcționa un Vicariat Apostolic al Valahiei în subordinea Diecezei Catolice de Nicopolis ad Hystrum, cu sediul în Bulgaria. Această dieceză catolică era sufragana la Arhidiecezei de Sofia. Între 1691-1707, scaunul episcopal de Sofia rămâne vacant, iar cel de Nicopole, din 1692 până în 1717. Arhiepiscopia de București este continuatoarea celei de Nicopolis ad Hystrum. (Cf. Eusebius Fermendziu, *Acta Bulgariae Ecclesiastica ab anno 1565 usque*

Bisericii Catolice din Muntenia, precum și de condițiile ființării ei, cardinalul Domenico Tardini, secretar de stat al Sfântului Scaun, solicita, la 8 iulie 1958, episcopului de Alba Iulia, Márton Áron, să se documenteze în legătură cu existența unui jurisdicționabil pentru București. Răspunsul oferit de de cel în cauză a fost negativ³³. Márton Áron nu îl menționase pe Francisc Augustin, care, îndeplinea oficial funcția de „conducător al Arhiepiscopiei de București”. În fapt, se presupunea că la 20 septembrie 1959, atunci când se redeschisese problema jurisdicției, Jovanelli, marcat de propriile sale dileme morale, și-a depus mandatul lui Francisc Augustin, care astfel, îl confirma pe Jovanelli drept vicar general. La 15 octombrie 1959, la București, se reunise capitlul catedralei, având în componență numai trei canonici ai catedralei (Julius Dwucet, prepozit capitular, a decedând în 1956³⁴). În această situație, trebuie să menționăm că, fără a se anula excomunicarea lui Stanislau Traian Jovanelli, numai doi dintre canonici ar fi putut să exercite dreptul de veto, jurisdicția, și să participe la procesul electoral. De altfel, canonicul Gustav Müller (născut la 24 octombrie 1881, la Craiova) nămăra 78 de ani, în timp ce canonicul Horváth Árpád (născut la 18 aprilie 1883, la Buzău) era de 76 de ani. Nici unul dintre cei doi nu dorea să își asume conducerea diecezei, datorită vârstei înaintate. Un caz special, nerezolvat, fusese cel al lui Jovanelli. În concluzie, atunci când, la 23 noiembrie 1959, Francisc Augustin comunica tuturor ordinariatelor catolice din România că este deținătorul jurisdicției canonice primite de la Jovanelli, după consultarea capitlului catedral, niciuna dintre diecezele catolice nu a remis vreun răspuns³⁵. Doar Márton Áron, singurul episcop

ad. a. 1799, Academia Scientiarum ed Artium Slavorum Meridionalium, Zagrabie, 1887, Volumen Decimus Octavum, III, p. 320).

³³ Ovidiu Bozgan, 2004, p. 377.

³⁴ Dănuț Doboș, *Julius Dwucet*, în: *Actualitatea Creștină*, XXII, 2012, nr. 1, p. 32.

³⁵ La 7 septembrie 1961, Stanislau Traian Jovanelli moare în urma unei crize cardiace, provocate, așa cum menționa Ovidiu Bozgan, după discuții virulente avute cu reprezentanții puterii de la București. La 9 septembrie 1961, Francisc Augustin a fost recunoscut de autorități drept „conducător al Arhiepiscopiei de București”. A fost permanent preocupat de reglementarea situației sale canonice, deoarece legitimitatea sa în fruntea Bisericii din România a fost mereu contestată. Pentru a rezolva această chestiune, cu acordul guvernului, Francisc Augustin îi scria următoarele, la 20 noiembrie 1961, Papei Ioan al XXIII-lea: „Am început cu ajutorul lui Dumnezeu, să administrez Arhidieceza de București, în prezent vacantată, conferită mie în mod legal ca ordinar substituit. Binecuvântarea Apostolică asupra clerului și credincioșilor arhidiecezei, o imploră al Sanctității Voastre prea supus fiu”. Răspunsul Papei a survenit la 11 februarie

în funcție din țară, îi comunica lui Francisc Augustin că succesiunea este pentru el „o enigmă”, și îi recomanda a se adresa Sfântului Scaun³⁶. Roma nu a recunoscut niciodată nici conducerea lui Jovanelli³⁷, nici pe cea a lui Francisc Augustin³⁸. Informațiile prelucrate de către Ovidiu Bozgan, din fosta arhivă a Departamentului Cultelor rămân imprecise și contradictorii, cât mai ales neveridice. Analizând situația Bisericii, arhiepiscopul Jakubinyi György, în lucrarea intitulată *Româniia katolikus, erdélyi*

1962, prin cardinalul Cicognani, care i se adresează lui Francisc Augustin, folosind următoarele cuvinte: „Augustul Pontif a primit cu pământească plăcere scrisoarea pe care în ziua de 20 noiembrie din anul trecut I-ai trimis-o cu cea mai mare pietate, spre a exprima alese sentimente de fidelitate și implorând ajutoarele cerești asupra sânguinței tale, își acordă binecuvântarea apostolică” (Ovidiu Bozgan, 2004, p. 380).

³⁶ Ovidiu Bozgan, 2004, p. 377-378.

³⁷ Chiar dacă, la 8 aprilie 1952, Departamentul Cultelor îl recunoscuse oficial pe monseniorul Stanislau Traian Jovanelli, drep vicar general al Arhiepiscopiei de București, trebuie să menționăm următoarele evenimente: după alegerea sa ca vicar capitular, Roma a respins alegerea manifestată prin sufragiul de la Ploiești, decretând excomunicarea din decembrie 1951. La 5 aprilie 1952, la cererea lui Jovanelli, monseniorul Menges îi ridică acestuia excomunicarea și îi ceruse să facă penitență, să retracteze public și să se retragă din postul de vicar capitular. Canonicul Jovanelli a acceptat imediat aceste formalități. După comunicatul de la „Radio Vatican”, prin care se oferea opiniei publice decretul de excomunicare, după mărturiile contemporane, credincioșii catolici prezenți în Catedrala „Sfântul Iosif” din București au părăsit biserica, semn că aceștia cunoșteau foarte bine informările transmise prin oficiosul bisericii. (Horia Cosmovici, 2011, p. 105-106). Retractarea s-a citit în biserică la 25 aprilie 1952. Textul a fost redactat de către Securitate, fiind, în fapt, o declarație confuză prin care se explica că: <<„autoritatea legitimă bisericească” a ridicat toate cenzurile ce planau asupra lui Andrei „Horn” Despina sau asupra altor preoți din această arhiepiscopie (nu era menționat Monseniorul Traian Jovanelli), că toate funcțiile primite sau acceptate de ei sunt canonice și că toate actele jurisdicționale exercitate până în acel moment sunt valabile. Actul era semnat de vicarul general Jovanelli și de pro-vicarul general, Petru Pleșca>>. (Horia Cosmovici, 2011, p. 108). Declarațiile publice nu au fost acceptate de Vatican. Prin intermediul postului „Radio Vatican”, la 23 și 24 iunie 1952, a fost difuzat următorul comunicat: „Recent în bisericile din București s-au citit declarațiile canonicului Traian Jovanelli și a lui Petre Pleșca, preot din dieceza de Iași, prin care se aduce la cunoștința credincioșilor că preotul Andrei Horn Despina a fost dezlegat de pedepsele bisericești și poate exercita din nou funcțiunile preoțești. Atragem atenția credincioșilor că aceasta declarație nu este conformă cu realitatea. Traian Jovanelli nu are niciun fel de drept sau încredințare ca să dezlege pe cineva de pedepsele date de autoritatea legitimă bisericească. Dimpotrivă, este lucru cunoscut că Traian Jovanelli, canonic, a fost pedepsit din partea Sf. Oficiu la data de 16 ianuarie 1952 cu excomunicarea rezervată Sf. Scaun. Întrucât privește pe preotul Pleșca, acesta nu are nici o jurisdicție pentru București”. (Tempfli Imre, 2002, p. 486-487).

³⁸ Ovidiu Bozgan, 2004, p. 276.

protestáns és izraelita archontológia/Arhontologie religioasă catolică, protestantă și izraelită din Ardeal, îl denumește pe Francisc Augustin drept „ordinarius substitut intrusus”³⁹. Acest fapt ne determină să credem că până la eliberarea din detenție a episcopului auxiliar de București, Joseph Schubert, petrecută la 24 iulie 1964, scaunul episcopal din București rămăsese vacant. După ce, răgaz de 13 ani, episcopul Schubert a fost întemnițat, fiind inclus în „lotul Legației Italiei”, el a fost grațiat și scutit de restul pedepsei, și fixându-i-se domiciliu obligatoriu la mănăstirea maicilor din Congregația „Sfânta Maria”, de la Timișul de Sus⁴⁰. De la data eliberării și până la 29 ianuarie 1969, când a reușit să plece definitiv din țară, episcopul clandestin Joseph Schubert a deținut jurisdicția canonică, exercitând-o în concurență cu preotul Francisc Augustin, recunoscut de oficialități⁴¹. După părăsirea țării, la 17 februarie 1969, Joseph Schubert se întâlnește cu Papa Paul al VI-lea la Roma și îi expune acestuia situația Bisericii Catolice din România, precum și a Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București⁴². Înainte de retragerea sa definitivă în occident, el încredințase conducerea în clandestinitate a Bisericii locale preotului dr. Iosif Gunciu⁴³, paroh la Sfânta Elena din București (1968-1969). Transferarea conducerii spre interiorul Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București rămâne în sine o filă de istorie. Grav bolnav, și aflat în așteptarea plecării definitive, episcopul Joseph Schubert a domiciliat, pentru o perioadă în capitală, în casa doamnei Minuco Filitti, de pe bulevardul Ana Ipătescu, acolo unde obișnuia să poposească în mod frecvent atunci când revenea în localitate⁴⁴. În a doua zi de Crăciun a anului 1968, doamna Filitti îi solicitase preotului Gunciu o vizită la un bolnav, fără să se știe că acesta era tocmai episcopul Schubert, a cărui plecare fusese amânată. Într-o stare critică, Monseniorul Schubert dorea ca să se întâlnească pentru ultima dată cu fostul său colaborator. La 24 ianuarie 1969, episcopul clandestin

³⁹ György Jakubinyi, 1998, p. 52.

⁴⁰ Danuț Doboș, 2012-2013, p. 303.

⁴¹ Mircea Birtz; Manfred Kierein, 2010, p. 77.

⁴² William Totok, 2008, p. 14.

⁴³ Emanuel Cosmovici, *Mărturia preotului Hieronymus Menges despre Monseniorul Vladimir Ghika la Uranus și la Jilava (1952-1954)*, s.n., p. 33; Mircea Birtz; Manfred Kierein, 2010, p. 55, 77.

⁴⁴ Informațiile se găsesc în proprietatea Fundației „Academia Civică”. Înregistrarea mărturiei preotului dr. Iosif Gunciu a fost realizată de către doamna Aurora Sasu, în anul 1993, cu prilejul unei vizite efectuate la Timișul de Sus.

părăsise frontierele țării, nu înainte de a transmite jurisdicția canonică preotului dr. Iosif Gunciu, prin intermediul fratelui Monseniorului⁴⁵. La data de 25 ianuarie 1969, pentru a lămurii lucrurile din punct de vedere jurisdicțional, preotul Gunciu îl vizitase pe Francisc Augustin la catedrala „Sfântul Iosif” pentru a-i arăta numirea. Cel din urmă, care îndeplinea oficial o funcție invalidată de către Sfântul Scaun, își obligase oaspetele a redacta o declarație scrisă. Întreaga corespondență purtată acum cu Francisc Augustin, copii ale numirii, încredințate de către Schubert, precum și declarațiile scrise în fața lui Augustin s-au păstrat atât la Departamentul Cultelor, cât și în arhiva arhiepiscopiei depuse personal de către preotul Gunciu. Conform propriei sale mărturii, aflată în posesia Fundației „Academia Civică”, pe suport magnetic, aceste documente aveau un regim de clasificare „strict secret”. În perspectiva recunoașterii jurisdicției primite, Departamentul Cultelor urma să pună în fapt numirea canonică transmisă de către Schubert. Împiedicat de situația lui Francisc Augustin, care în 1965 fusese ales deputat în Marea Adunare Națională, reprezentând cultul catolic⁴⁶, Departamentul Cultelor nu a remis nicio adresă preotului Gunciu. Ba mai mult, în același an, sus-numitul preot fusese transferat la Pitești, îndeplinind oficiul de paroh (1969-1979), fiindu-i sustras însuși documentul dimisorial, în original (numirea canonică, n.r.), în urma unei percheziții a Securității. Totodată, întreg epistolarul aflat în arhiva arhiepiscopiei este confiscat de către autorități. Până la decesul lui Francisc Augustin, survenit în decembrie 1983, oficialitatea nu a făcut niciun demers pentru recunoașterea jurisdicției legitime. Imediat după dispariția lui Francisc Augustin, preotul Gunciu, paroh de Constanța la acea dată și „ordinarius substitut latens”⁴⁷, a fost chemat să dea o declarație la Departamentul Cultelor, dar fără a se confirma funcția de *ordinarius substitut*⁴⁸. Mai mult decât atât, din

⁴⁵ Emanuel Cosmovici, s.n., p. 33.

⁴⁶ Cu prilejul aniversării celor 20 de ani de la așa-zisa eliberare a patriei de sub „jugul” hitlerist, Francisc Augustin a fost decorat, în conformitate cu Decretul 500, din 10 august 1964, cu Ordinul Steaua Republicii Populare Române, clasa a III-a.

⁴⁷ Jakubinyi György, 1998, p. 51.

⁴⁸ Emanuel Cosmovici menționează că Francisc Augustin ar fi avut o numire din partea Sfântului Scaun, care îl legitima în funcția de Ordinarius Substitut, dar nu citează nicio sursă istorică, nici nu reproduce documentul dimisorial al acestuia. De altfel, nici una dintre izvoarele istorice care îi atribuie lui Francisc Augustin această demnitate nu reproduce documentul și nici nu îl prezintă în facsimil. Întreaga istoriografie ecleziastică,

mărturiile contemporane, citate de Emanuel Cosmovici, înainte de a împlini 75 de ani, preotul dr. Iosif Gunciu a renunțat, prin demisie, la funcția de *ordinarius substitut*, starea fiind determinată de probleme de sănătate. Situația de necesitate în Arhidieceza Romano-Catolică de București a încetat la scurt timp după promulgarea noului Cod de Drept Canonic, în prima duminică a Adventului din anul 1983, dar, în fapt, Iosif Gunciu a deținut conducerea episcopiei până la numirea episcopului Ioan Robu, la 25 octombrie 1984, când Robu este consacrat episcop de către cardinalul Agostino Casaroli, secretar de stat al Vaticanului, dobândind titlul de *Celle in Proconsulari*⁴⁹.

Concluzii

Încercarea de restituire istorică, subliniată în prezentul studiu, a avut drept scop să reanalizeze, pe baza unor documente edite, situația Arhidiecezei Romano-Catolice de București, a *ordinarilor substituuți* legitimi, precum și a celor intruși, în epoca de maximă prigonire a Bisericii Catolice. Desigur că, din punct de vedere istoric, unele completări apar utile și necesare, fără să nutrim pretenția față de analiza exhaustivă, îndeosebi datorită faptului că răgazul minim scurs de la încetarea stării de necesitate a Bisericii din Muntenia nu a concordat cu deschiderea arhivelor de la Roma. Pentru o cercetare completă, documentele din arhivele romane sunt extrem de importante, constituind, totodată, o sursă inestimabilă în revigorarea memoriei catolicilor din Vechiul Regat, dar și cea mai credibilă sursă pe baza căreia se poate edifica constructul hermeneutic perfect. În acest context, suntem nevoiți să ne limităm la sursele citate disponibile, sperând că factualizarea întreprinsă nu este nici repetitivă și nici lipsită de substanță. Abordat în manieră personală, constructul nostru și-a propus să înfățișeze etapele dobândirii jurisdicției canonice, jurisdicționabilii, portretele și oficiile asumate, documentația fundamentată pentru redobândirea sau confirmarea preluării arhidiecezei, precum și seria de dileme cu care a fost confrutat autorul în cercetarea unor surse inexacte, în cazuri în care semnatarii au menționat jurisdicția intrusă cu titlu cert.

care îl denumește drept *ordinarius substitut*, susține opinia partizanilor acestuia și mistifică adevărul istoric. (Vezi, spre exemplu: Emanuel Cosmovici, s.n., p. 33)

⁴⁹ *AAS*, an. et. vol. LXXVI, Polyglottis Vaticanis, Acta Joannis Pauli PP. II, p. 1083.